

8.5.2017

HUS/1207/2017

Eduskunnan hallintovaliokunta

Lausunto HE 15/2017 vp Hallituksen esityksestä eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Hallituksen esityksen keskeinen sisältö

Esityksen mukaan Suomeen muodostetaan 18 maakuntaa, joilla on alueellaan itsehallinto. Maakunnan keskeisiä tehtäviä olisivat sosiaali- ja terveydenhuolto ja pelastustoimi. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annettavalla lailla siirrettään kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu uusille maakunnille. Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen jäisi kuntien tehtäväksi.

Maakuntien toiminnassa palvelujen järjestäminen ja tuottaminen erotettaisiin toisistaan. Palvelujen tuottamiseksi jokaiseen maakuntaan perustettaisiin maakunnan liikelaitos. Sen vastuulla olisi merkittävää julkista valtaa sisältävien palvelujen sekä sosiaali- ja terveydenhuollon erityispalvelujen tuottaminen.

Sosiaali- ja terveydenhuollon alueellisen yhteistyön ja tarkoituksenmukaisen palvelurakenteen varmistamiseksi muodostettaisiin viisi yhteistyöaluetta. Yhteistyöalueeseen kuuluvat maakunnat laatisivat nelivuositain yhteistyösuunnitelman.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutuotantoa monipuolistetaan siten, että maakunnan omilla sekä yksityisillä ja kolmannen sektorin palvelun tuottajilla on tasapuoliset toimintaedellytykset tuottaa kaikkia markkinoilla olevia palveluja. Maakuntien velvollisuutena on myös edistää asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia.

Maakunnille perustetaan kolme valtakunnallista palvelukeskusta. Ne vastaavat maakuntien toimitilapalveluista, henkilöstö- ja taloushallinnosta sekä tietohallinto- ja tietojärjestelmäpalveluista.

Valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi strategiset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollolle. Valtioneuvosto voi myös antaa maakuntia sitovia hallintopäätöksiä palvelurakenteesta, laajakantoisista ja merkittävistä investoinneista sekä tietohallinto- ja tietojärjestelmäpalvelujen toteuttamisesta. Lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö neuvottelee vuosittain maakuntien kanssa niiden järjestämisvastuulle kuuluvan sosiaali- ja terveydenhuollon toteutumisesta.

Maakuntien toiminta rahoitetaan pääosin valtion rahoituksella ja osaksi palvelujen käyttäjiltä perittävillä asiakasmaksuilla. Rahoitus määräytyisi laskennallisesti osin maakunnan asukasluvun ja osin palvelujen tarpeen ja olosuhdetekijöiden perusteella.

Kunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluksessa oleva henkilöstö siirtyy ehdotuksen mukaan maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Sairaanhoidopiirien ja kehitysvammaisten erityishuoltopiirien kuntayhtymät ja maakuntien liitot sekä niiden omaisuus, vastuut ja velvoitteet siirtyvät maakunnille. Lisäksi kunnista siirtyisi maakunnille sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen

järjestämiseen liittyvä irtain omaisuus. Omaisuussiirroista ei suoritettaisi korvausta kunnille eikä kuntayhtymille.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kanta uudistusesitykseen

HUS suhtautuu sote-uudistukseen ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin rakentavasti. Kun järjestäminen kootaan suurempiin kokonaisuuksiin, potilaiden yhdenvertaisuus parantuu. Kun perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoido ja sosiaali- ja terveyspalvelut integroidaan yhteen, parannetaan myös palvelujen laatua.

HUS ei kuitenkaan ole vakuuttunut siitä, että nyt valituilla toteuttamistavoilla pystytään saavuttamaan kustannussäästöjä. Palvelujen tuottajien välillä muodostetaan kilpailutilanne, mikä todennäköisesti lisää kustannuksia lisäämällä palvelujen käyttöä ja lyhentämällä eri toimenpiteiden indikaatioasettelua.

Lakiehdotuksissa ei ole juurikaan huomioitu yliopistollisten sairaaloiden merkitystä ja erityistehtäviä. Yliopiston tulisi osallistua yliopistosairaalan hallintoon niin kuin nykyisin tehdään. Samoin yhteisiä palvelussuhteita yliopiston ja sairaalan välillä tulisi jatkaa. Valtion tulisi myös huolehtia lääketieteellisen opetuksen ja tutkimuksen rahoituksesta.

Rahoitusratkaisun jakokriteerit eivät ole onnistuneita, koska ne eivät ollenkaan huomioi Uudenmaan erityispiirteitä. Uudenmaan sote-palveluiden rahoitustilanne heikentyi nyt esitetyt rahoitusratkaisun seurauksena merkittävästi.

Nykyisten sairaanhoidollisten tukipalvelujen osalta pitäisi turvata se, että laboratorio- ja kuvantamispalveluita voidaan tuottaa jatkossakin kaikille perusterveydenhuollon palvelutuottajille. On potilaan etu, että Uudellamaalla säilyy yhtenäinen, kattava ja korkeatasoinen laboratorio- ja kuvantamispalvelujen verkosto.

Muiden tukipalvelujen keskittämiseen valtakunnallisiin palvelukeskuksiin liittyy merkittäviä riskejä. Pääkaupunkiseudun keskusta-alueiden arvokkaiden sairaalakiinteistöjen siirtäminen samaan keskukseseen haja-asutusalueiden pienten kiinteistöjen kanssa merkitsee varallisuuden uusjakoa maakuntien kesken, mihin HUS suhtautuu kielteisesti.

Uudistusesityksen riskit

Suomen perustuslakiin kirjattujen perusoikeuksien toteuttaminen on ensisijaisesti valtion tehtävänä. Sen on turvattava lainsäädännössä perusoikeuksien toteuttamiseen tarvittava hallinto ja resursoitava toiminnat niin, että myös perusoikeuksien tosiasiallinen toteutuminen on mahdollista.

On varsin todennäköistä, että päivystävän erikoissairaanhoidon suorituskyky vaikeutuu sote-uudistuksen myötä, kun erikoissairaanhoidon budjetista leikataan suoraan valinnanvapauteen "perustason vahvistamisen" nimissä resursseja. Perusterveydenhuollon vahvistaminen ei todennäköisesti tule yhtään vähentämään päivystävän erikoissairaanhoidon kuormitusta ja vaikeahoitoisten potilaiden hoitotarvetta, vaan voi pahimmillaan johtaa mahdollisesti erikoissairaanhoidon toiminnan vaikeutumiseen. Siihen myötävaikuttaa mahdollinen osajien mahdollinen siirtymä markkinaehtoisesti toimiviin yksiköihin tuottamaan yhtiöissä kevyempää erikoissairaanhoidoa, joka siis tavallaan priorisoidaan tässä uudistuksessa ilman toiminnan vaikuttavuuteen perustuvaa analyysia.

Sosiaali- ja terveysministeriö on osana hallituksen esityksen vaikutusarviointia tuonut esiin useita uudistukseen liittyviä riskejä, jotka voivat vaarantaa perustuslain 19 §:ssä

turvattujen perusoikeuksien toteutumisen. Myös Uudenmaan maakunnan sote-valmistelusta vastaava virkamiesjohto on listannut useita uudistukseen liittyviä riskejä. Näistä osa on tähän massiiviseen hallinnon uudistukseen liittyviä riskejä (liite 1) ja osa erityisesti terveydenhuoltopalveluihin liittyviä riskejä (liite 2).

On erittäin tärkeää, että osana uudistuksen toteutumista riskien olemassaolo tiedotetaan, riskeihin varaudutaan myös lainsäädännössä ja riskien toteutuminen pyritään kaikin keinoin estämään.

Kunnioitavasti,

Aki Lindén
toimitusjohtaja

Lasse Lehtonen, oik.tri, lääk.tri
professori, hallintoylilääkäri